

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 lutego 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Marek Borkiewicz
Sędziowie:	SSA Maria Michalska-Goźdź SSA Iwona Niewiadowska-Patzer (spr.)
Protokolant:	starszy inspektor sądowy Dorota Cieślik

po rozpoznaniu w dniu 7 lutego 2013 r. w Poznaniu

sprawy z odwołania (...) **Zakładu Opieki Zdrowotnej w S.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z.**

przy udziale zainteresowanych: M. Z., G. Z., M. J., A. B., M. K., B. K., E. Z.

o podstawę wymiaru składek

na skutek apelacji (...)Zakładu Opieki Zdrowotnej w S.

od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Zielonej Górze

z dnia 21 maja 2012 r. sygn. akt IV U 331/12

1. z m i e n i a zaskarżony wyrok oraz poprzedzające go decyzje w ten sposób, że wypłaty dokonane przez odwołujący (...)Zakład Opieki Zdrowotnej w S. na rzecz zainteresowanych: M. Z., G. Z., M. J., A. B., M. K., B. K., E. Z. tytułem świadczeń rzeczowych z okazji Bożego Narodzenia w wysokościach i terminach wskazanych w zaskarżonych decyzjach oraz w stosunku do M. J. i B. K. z tytułu upominku z okazji jubileuszu pracy nie stanowią podstawy wymiaru składek;
2. w pozostałym zakresie apelację oddala;
3. koszty zastępstwa procesowego między stronami znosi wzajemnie.

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. decyzjami z dnia 2 grudnia 2011r. stwierdził, że przychód wynikający z wypłaconych przez płatnika składek (...) Zakład Opieki Zdrowotnej z siedzibą w S. z tytułu umowy o pracę: M. Z., E. Z., G. Z., M. J., A. B., M. K. i B. K. - w postaci „wczasów pod gruszą” i „świadczeń rzeczowych z okazji Świąt Bożego Narodzenia”, a w stosunku do M. J. i B. K. dodatkowo z tytułu upominku z okazji jubileuszu - w kwotach, za

okresy i w wysokościach szczegółowo wymienionych w zaskarżonych decyzjach, stanowi podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, chorobowe, wypadkowe oraz na ubezpieczenie zdrowotne.

Od powyższych decyzji odwołanie złożył płatnik składek (...) Zakład Opieki Zdrowotnej z siedzibą w S. zarzucając, że świadczenia przyznane osobom zainteresowanym były finansowane ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych, w związku z czym przychód uzyskany z tego tytułu nie powinien stanowić podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne.

Sąd Okręgowy połączył sprawy z odwołań dotyczących wszystkich wyżej wymienionych zainteresowanych pracowników, do wspólnego rozpoznania i prowadzenia pod sygn. akt III AUa 1094/12.

Wyrokiem z dnia 21 maja 2012r., wydanym w sprawie IV U 331/12, Sąd Okręgowy w Zielonej Górze oddalił odwołania.

Powyższe rozstrzygnięcie zostało wydane w oparciu o następujące ustalenia faktyczne i prawne:

Płatnik składek (...) Zakład Opieki Zdrowotnej z siedzibą w S. zatrudnia około 220 pracowników.

Od 1 stycznia 1998r u płatnika składek obowiązywał Regulamin Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych.

Regulamin w pkt 1 ppkt 4 stanowił, że przyznawanie usług i świadczeń oraz wysokość dopłaty z Funduszu uzależniona jest od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do tych usług i świadczeń.

Podstawę do obliczenia ulgowych usług i świadczeń stanowi dochód brutto przypadający na osobę w rodzinie wykazany w oświadczeniu osoby uprawnionej do korzystania z Funduszu. Oświadczenie powinno zawierać wszelkie dochody brutto uzyskiwane przez wspólnie zamieszkujące i prowadzące wspólne gospodarstwo domowe osoby w rodzinie (pkt IV ppkt 1a regulaminu).

Osoba ubiegająca się o przyznanie ulgowej usługi socjalnej lub świadczenia z Funduszu jest obowiązana złożyć w dziale służb pracowniczych wnioski o przyznanie usługi lub świadczenia oraz oświadczenie o wysokości dochodu brutto na osobę w rodzinie z miesiąca poprzedzającego datę złożenia wniosku (pkt V ppkt 1 regulaminu).

W ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych pracownicy otrzymywali:

świadczenie socjalne nazwane „wczas pod gruszą” w latach 2008-2010

świadczenia rzeczowe z okazji Świąt Bożego Narodzenia w latach 2009-2010

upominki z okazji jubileuszu pracy oraz odejścia na emeryturę i rentę w latach 2006-2010.

Pracownicy ubiegając się o przyznanie „wczasów pod gruszą” podawali informację czy w miesiącu poprzedzającym wypłatę tego świadczenia osiągnęli dochód w wysokości wyższej niż 600,00 zł brutto na osobę w rodzinie.

Na spotkaniach dyrekcji i przedstawicieli związków zawodowych, ustalono 3 progi dochodowe stanowiące podstawę przyznawania tzw. "wczasów pod gruszą". Wysokość progów proponowali przedstawiciele związków zawodowych.

W latach 2008-2010 płatnik składek ustalił wysokość „wczasów pod gruszą” w następujący sposób:

- wysokość dochodu na 1 osobę w rodzinie - do 400,00 zł brutto (kwota „wczasów pod gruszą” - 450,00 zł brutto)
- wysokość dochodu na 1 osobę w rodzinie - od 400,01 zł brutto do 600,00 zł brutto (kwota „wczasów pod gruszą” - 420,00 brutto)
- wysokość dochodu na 1 osobę w rodzinie - od 600,00 zł brutto (kwota „wczasów pod gruszą” - 400,00zł brutto).

W 2008 roku 257 pracowników otrzymało po 400,00 zł, a 2 osoby otrzymały 420,00zł;

W 2009 roku 242 pracowników otrzymało po 400,00 zł, a 2 osoby otrzymały 420,00 zł i 1 osoba 450,00 zł;

W 2010 roku 250 pracowników otrzymało po 400,00 zł i 1 osoba otrzymała 420,00 zł.

W 2008r. płatnik składek wydał 268 pracownikom „świadczenia rzeczowe w postaci artykułów mięsnych” według kryteriów:

- pracownicy otrzymujący wynagrodzenie miesięczne do 2.000,00 zł brutto (świadczenie o wartości 110,00 zł, 88 pracowników),
- pracownicy otrzymujący wynagrodzenie miesięczne powyżej 2.000,00 zł brutto (świadczenie o wartości 100,00 zł, 180 pracowników).

W 2009r. płatnik składek wydał 254 pracownikom „świadczenia rzeczowe w postaci paczek towarowych” według kryteriów:

- wysokość dochodu na 1 osobę w rodzinie do 600,00 zł brutto - wartość paczki 150,00 zł (2 pracowników),
- wysokość dochodu na 1 osobę w rodzinie powyżej 600,00 zł brutto - wartość paczki 100,00 zł (262 pracowników).

W latach 2008 - 2010 zainteresowanym wypłacono świadczenie w postaci „wczasów pod gruszą” oraz paczkę świąteczną.

Przy składaniu wniosków o przyznanie tzw. „wczasów pod gruszą”, zainteresowani składali oświadczenia, w których wskazywali ogólnie wysokość dochodu przypadającego na osobę w rodzinie - tj. czy stanowi on kwotę do 600 zł brutto czy też przekracza tą kwotę, biorąc pod uwagę przy jej wyliczaniu swoje wynagrodzenie, małżonka oraz inne dochody.

W oświadczeniu wskazywano też imiennie osoby będące na utrzymaniu zainteresowanego. Dane te były brane pod uwagę od 2009r. również przy przyznawaniu paczki świątecznej. Paczki świąteczne były to świadczenia rzeczowe, w postaci indyka lub innych produktów mięsnych.

W odwołującym przyjęta była także zasada, że każdy odchodzący na emeryturę lub rentę lub obchodzący jubileusz pracy, otrzymywał upominek, którego wartość zależała wyłącznie od stażu pracy w odwołującym zakładzie pracy.

Zainteresowana M. Z. pracuje u odwołującego jako fizjoterapeuta. Przed otrzymaniem świadczenia w postaci „wczasów pod gruszą” składała oświadczenia o wysokości dochodu przypadającego na członka w rodzinie, tj. że przekracza on kwotę 600zł. brutto na osobę. Przed otrzymaniem świadczeń rzeczowych zainteresowana nie składała oświadczeń o jej sytuacji materialnej, rodzinnej i życiowej. Zainteresowana ma na swoim utrzymaniu dwoje dzieci, jej mąż pracuje. W 2008r., 2009r. i 2010r. zainteresowana otrzymała świadczenie w postaci tzw. „wczasów pod gruszą” w kwocie po 400zł. oraz z okazji Świąt Bożego Narodzenia w 2008r. i 2009r. świadczenie rzeczowe w postaci paczki o wartości 110zł. i następnie 100zł.

Zainteresowana B. K. pracowała u odwołującego na stanowisku sprzątającej. Przy składaniu wniosku o wypłatę tzw. „wczasów pod gruszą”, zainteresowana za każdym razem składała również oświadczenie o wysokości dochodu przypadającego na członka w rodzinie, tj. że przekracza on kwotę 600zł. brutto na osobę. Zainteresowana nie ma nikogo na utrzymaniu, jej mąż jest rencistą. W 2008r., 2009r. i 2010r. zainteresowana otrzymała świadczenie w postaci tzw. „wczasów pod gruszą” w kwocie po 400zł. oraz z okazji Świąt Bożego Narodzenia w 2008r. i 2009r. świadczenie rzeczowe w postaci paczki o wartości 110zł. a następnie 100zł. W 2009r. otrzymała także upominek o wartości 244,50zł. z tytułu jubileuszu pracy.

Zainteresowana M. J. pracuje u odwołującego na stanowisku położnej. Przy składaniu wniosku, o wypłatę tzw. „wczasów pod gruszą”, zainteresowana za każdym razem składała również oświadczenie o wysokości dochodu przypadającego na członka w rodzinie, tj. że przekracza on kwotę 600zł. brutto na osobę. Zainteresowana wraz z

mężem miała na utrzymaniu do IX 2009r. jedno dziecko. W 2008r., 2009r. i 2010r. zainteresowana otrzymała świadczenie w postaci tzw. „wczasów pod gruszą” w kwocie po 400zł. oraz z okazji Świąt Bożego Narodzenia w 2008r. i 2009r. świadczenie rzeczowe w postaci paczki o wartości po 100zł. W 2009r. otrzymała także upominek o wartości 150zł. z tytułu jubileuszu pracy.

Zainteresowana M. K. pracuje u odwołującego na stanowisku pielęgniarki naczelnej. Przy składaniu wniosku o wypłatę tzw. „wczasów pod gruszą”, zainteresowana za każdym razem składała również oświadczenie o wysokości dochodu przypadającego na członka w rodzinie, tj. że przekracza on kwotę 600zł. brutto na osobę. Zainteresowana jest mężatką, jej mąż pracuje, mają dwoje dzieci na utrzymaniu. W 2008r., 2009r. i 2010r. zainteresowana otrzymała świadczenie w postaci tzw. „wczasów pod gruszą” w kwocie po 400zł. oraz z okazji Świąt Bożego Narodzenia w 2008r. i 2009r. świadczenie rzeczowe w postaci paczki o wartości po 100zł.

Zainteresowana G. Z. pracuje u odwołującego na stanowisku technika analityki medycznej. Przed otrzymaniem świadczeń w postaci „wczasów pod gruszą” za każdym razem składała oświadczenia o wysokości dochodu przypadającego na członka w rodzinie. Zainteresowana miała dochód powyżej 600 zł. brutto na osobę w rodzinie. W spornym okresie jej mąż pracował, mieli 1 dziecko na utrzymaniu. Przed otrzymaniem świadczeń rzeczowych zainteresowana nie składała oświadczeń o jej sytuacji materialnej, rodzinnej i życiowej. W 2008r., 2009r., 2010r. zainteresowana otrzymała świadczenie w postaci tzw. „wczasów pod gruszą” w kwocie po 400zł. oraz z okazji Świąt Bożego Narodzenia w 2008r. i 2009r. świadczenie rzeczowe w postaci paczki o wartości po 100zł.

Zainteresowana E. Z. pracuje u odwołującego na stanowisku fizjoterapety. Przed otrzymaniem świadczeń w postaci „wczasów pod gruszą” za każdym razem składała oświadczenia o wysokości dochodu przypadającego na członka w rodzinie. Zainteresowana miała dochód powyżej 600 zł. brutto na osobę w rodzinie. W spornym okresie jej mąż pracował, mieli 1 dziecko na utrzymaniu. Przed otrzymaniem świadczeń rzeczowych zainteresowana nie składała oświadczeń o jej sytuacji materialnej, rodzinnej i życiowej. W 2008r., 2009r., 2010r. zainteresowana otrzymała świadczenie w postaci tzw. „wczasów pod gruszą” w kwocie po 400zł. oraz z okazji Świąt Bożego Narodzenia w 2008r. i 2009r. świadczenie rzeczowe w postaci paczki o wartości po 100zł.

Zainteresowana A. B. w 2010r otrzymała świadczenie w postaci tzw. „wczasów pod gruszą” w kwocie 400zł.

Sytuacja rodzinna poszczególnych pracowników różni się - są osoby zamężne, samotne, posiadające różną ilość dzieci, w różnym wieku.

Wysokość wynagrodzenia za pracę otrzymywanego w odwołującym się zakładzie jest zróżnicowana, zwłaszcza pomiędzy wyższym personelem medycznym a średnim czy pracownikami obsługi, podobnie jak sytuacja finansowa poszczególnych rodzin.

Na podstawie wyżej przedstawionego stanu faktycznego, Sąd I instancji uznał, że odwołania nie są zasadne.

Sąd Okręgowy argumentował, iż przyjęte u odwołującego w praktyce zasady przyznawania wypłat pieniężnych tytułem dofinansowania do „wczasów pod gruszą” oraz przyznania świadczenia rzeczowego na święta, odbiegały od zasad ustalonych w obowiązującym regulaminie ZFŚS, skoro praktycznie wszyscy pracownicy otrzymywali wypłaty pieniężne w równej kwocie i o równej wartości, bez względu na rzeczywistą wysokość dochodu brutto przypadającego na osobę w rodzinie.

Skoro bowiem regulamin przewiduje, iż podstawą do obliczenia ulgowych usług i świadczeń stanowi dochód brutto przypadający na osobę w rodzinie wykazany w oświadczeniu osoby uprawnionej do korzystania z Funduszu oraz, że oświadczenie powinno zawierać wszelkie dochody brutto uzyskiwane przez wspólnie zamieszkujące i prowadzące wspólnie gospodarstwo domowe osoby w rodzinie”, to zastosowana u odwołującego metoda, potwierdzona przez wszystkich przesłuchanych zainteresowanych oraz świadek M. W. i za stronę odwołującą — dyrektor B. K.(1), wskazywania jedynie czy dochód w rodzinie jest poniżej, czy powyżej 600 zł brutto na osobę, z oczywistych względów nie spełnia wymogów regulaminu.

Jak wykazało bowiem przeprowadzone w sprawie postępowanie dowodowe, a w szczególności zeznania samych zainteresowanych, sytuacja rodzinna poszczególnych pracowników różni się.

W szczególności, już wysokość wynagrodzenia za pracę otrzymywanego przez zainteresowanych w odwołującym się zakładzie jest zróżnicowana, zwłaszcza pomiędzy wyższym personelem medycznym a średnim czy pracownikami obsługi (np. osobami sprzątającymi), co powoduje, że sytuacja finansowa poszczególnych rodzin różni się od siebie i to znacznie.

Okolicznością niesporną natomiast w niniejszej sprawie było, iż tak ustalony próg dochodowy spowodował, iż w 2008 roku 257 pracowników otrzymało po 400,00 zł, a zaledwie 2 osoby otrzymały 420,00 zł tytułem tzw. "wczasów pod gruszą".

Podobnie w 2009 roku, kiedy tytułem tego samego świadczenia aż 242 pracowników otrzymało po 400,00 zł a 2 osoby otrzymały 420,00 zł i 1 osoba 450,00 zł.

Analogicznie, w 2010 roku 250 pracowników otrzymało po 400,00 zł i 1 osoba otrzymała 420,00 zł tytułem „wczasów pod gruszą”.

Podobnie, jeśli chodzi o świadczenia rzeczowe przyznawane z okazji Świąt Bożego Narodzenia, bowiem, co było również okolicznością poza sporem, w 2008r. płatnik składek wydał pracownikom „świadczenia rzeczowe w postaci artykułów mięsnych” , w tym o wartości 110,00 zł -88 pracownikom i świadczenie o wartości 100,00 zł -180 pracownikom.

W 2009r. „świadczenia rzeczowe w postaci paczek towarowych” o wartości paczki 150,00 zł otrzymało zaledwie 2 pracowników, a aż 262 pracowników wskazało na wysokość dochodu na 1 osobę w rodzinie powyżej 600,00zł brutto i otrzymało paczkę o wartości 100,00zł.

Przy czym w 2008r. płatnik składek w ogóle nie zastosował kryterium dochodowego ustalonego w regulaminie, lecz dokonał przyznania świadczenia rzeczowego o określonej wartości według kryterium wysokości otrzymywanego w zakładzie wynagrodzenia za pracę, dzieląc pracowników, w tym zainteresowanych, na otrzymujących wynagrodzenie miesięczne do 2.000,00 zł brutto i powyżej 2.000,00 zł brutto.

Już zatem chociażby z tej przyczyny, w zakresie świadczenia rzeczowego na święta Bożego Narodzenia w 2008r. odwołanie nie zasługiwało na uwzględnienie, bowiem zostało ono przyznane zupełnie z pominięciem chociażby kryterium socjalnego, przyjętego w obowiązującym u płatnika regulaminie ZFŚS.

Tymczasem, przeważająca większość pracowników otrzymała świadczenia w jednakowej wysokości, mimo, że u niektórych dochód na osobę w rodzinie jedynie nieznacznie przekraczał 600 zł brutto, a u innych wielokrotnie. Trudno zatem przy takim iluzorycznym progu dochodowym przyjąć, że spełnione zostało kryterium socjalne przy przyznawaniu przedmiotowych świadczeń.

W świetle powyższego nie sposób uznać, że zastosowane kryterium dochodowe ustalające dochód na osobę w kwocie 400 zł brutto i 600 zł brutto, podczas gdy ponad 90% załogi odwołującego, miało dochód na osobę w rodzinie właśnie w kwocie powyżej 600 zł brutto (tyle, że niektórzy kwotę tą znacznie przekraczali), a inne okoliczności życiowe nie były brane pod uwagę, odzwierciedlało sytuację życiową, finansową zainteresowanych .

Tym samym przyjąć należało, iż przyjęte zasady przyznawania przedmiotowych świadczeń nie spełniały kryterium socjalnego.

Kryterium socjalnego nie spełniały także zasady przyznawania upominków rzeczowych z okazji jubileuszu pracy czy przejścia na emeryturę czy rentę, albowiem jak zeznała świadek M. W., wartość tego świadczenia zależała wyłącznie od stażu pracy w odwołującym, nie miała tu znaczenia ani sytuacja finansowa pracownika, ani rodzinna.

Sama zatem okoliczność, że środki na zakup tych świadczeń pochodziły z ZFŚS nie może aktualnie przesądzać, iż świadczenie to jest świadczeniem socjalnym.

Przyjąć zatem należało, w ocenie Sądu Okręgowego iż odwołujący przyznał dofinansowanie na „wczasy pod gruszą” oraz „świadczenia rzeczowe z okazji Świąt Bożego Narodzenia” czy z okazji jubileuszu pracy czy przejścia rentę/emeryturę z naruszeniem art. 8 ust. 1 i 2 w/w ustawy oraz postanowieniami regulaminu zakładowego funduszu świadczeń socjalnych, przez co w sensie prawnym nie są one świadczeniem socjalnym, a jeżeli tak, nie mogą korzystać z uprawnień przyznanych tym świadczeniom przez system ubezpieczeń społecznych. Pomoc z funduszu może być dokonywana jedynie wówczas, gdy uzależnia się jej przyznanie od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej pracownika.

W niniejszej sprawie tego jednak nie uczyniono, a pracownicy otrzymali sporne świadczenia praktycznie w jednakowej wartości (a upominek z okazji jubileuszu pracy zależnie od stażu pracy w zakładzie), co spowodowało, że trzeba je ocenić jako świadczenia dodatkowe pracodawcy, a nie świadczenia z funduszu świadczeń socjalnych. Wypłatę środków pieniężnych objętych zaskarżonymi decyzjami należy więc uznać za przychód w rozumieniu art. 12 ust. 1 ustawy z 26.07.1991r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, który to przychód stanowi podstawę wymiaru składek (art. 18 ust. 1 w/w ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych).

Oświadczenia o dochodzie na osobę w rodzinie nie spełniały wymogów ustanowionych w regulaminie ZFŚS i już z tych względów, odwołania należało uznać za niezasadne. Płatnik składek nie zastosował się bowiem ani do regulacji w tym zakresie wynikającej z obowiązującego regulaminu, ani też nie wprowadził żadnych zmian w obowiązującej regulacji.

W konsekwencji, wypłatę przez odwołującą spółkę świadczeń w postaci „wczasów pod gruszą” i przyznanych świadczeń rzeczowych z okazji Świąt Bożego Narodzenia należy więc uznać za przychód w rozumieniu art. 12 ust. 1 ustawy z 26.07.1991r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, który to przychód stanowi podstawę wymiaru składek (art. 18 ust. 1 w/w ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych).

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy odwołania oddalił.

W apelacji od powyższego wyroku odwołujący płatnik(...) Zakład Opieki Zdrowotnej w S. z arzował:

- naruszenie § 2 ust 1 pkt 19 Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18.12.1998r. w sprawie szczegółowych zasad ustalenia podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe w zw. z art. 2 pkt 1 i art. 8 ust 1 ustawy z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych, poprzez ich błędną wykładnię i przyjęcie, iż gospodarowanie środkami z Funduszu nastąpiło bez zachowania kryterium socjalnego, w sytuacji, gdy przyjęcie kryterium dochodu brutto w rodzinie, uwzględnia zarówno sumę dochodów przypadających na członka w rodzinie, jak i liczbę członków rodziny, tj. sytuację życiową, rodzinną i materialną osoby uprawnionej do korzystania ze świadczeń socjalnych oraz, że wydatkowanie środków z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych następowało w sposób sprzeczny z ustawą, w sytuacji, gdy zasady i warunki korzystania z usług i świadczeń finansowanych z Funduszu oraz zasady przeznaczania środków Funduszu na poszczególne cele i rodzaje działalności socjalnej, zostały wprowadzone przez działające u Pracodawcy związki zawodowe; ze związkami zawodowymi corocznie ustalano progi dochodowe stanowiące podstawę przyznawania świadczeń socjalnych,

- naruszenie art. 2 pkt 1 w zw. z art. 8 ust 1 ustawy z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych, poprzez ich błędną wykładnię i przyjęcie, iż upominki z okazji jubileuszu mieszczą się w zakresie działalności socjalnej pracodawcy, a w konsekwencji ich przydział powinien następować w odniesieniu do kryterium socjalnego, podczas, gdy prawidłowe jest wydatkowanie środków na upominki z okazji jubileuszu wyłącznie w sposób wskazany w Regulaminie.

Wskazując na powyższe zarzuty apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i uwzględnienie odwołania w całości, ewentualnie o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Zielonej Górze.

Pozwany organ rentowy wniósł o oddalenie apelacji i zasądzenie od odwołującego zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja okazała się częściowo uzasadniona.

Istota sporu w analizowanej sprawie sprowadzała się do rozstrzygnięcia czy prawidłowo organ rentowy uznał, iż wypłacony przez płatnika składek (...) Zakład Opieki Zdrowotnej z siedzibą w S. z tytułu umowy o pracę - zainteresowanym pracownikom przychód w postaci „wczasów pod gruszą” i „świadczeń rzeczowych z okazji Świąt Bożego Narodzenia”, a w stosunku do M. J. i B. K. dodatkowo z tytułu upominku z okazji jubileuszu - w kwotach, za okresy i w wysokościach szczegółowo wymienionych w zaskarżonych decyzjach, stanowi podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, chorobowe, wypadkowe oraz na ubezpieczenie zdrowotne.

Zgodnie z art. 8 ust. 1 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych przyznawanie ulgowych usług i świadczeń oraz wysokość dopłat z Funduszu uzależnia się od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z Funduszu.

Wskazać należy, iż to pracodawca gospodaruje środkami funduszu, dokonuje podziału środków funduszu na poszczególne rodzaje działalności socjalnej i przyznaje poszczególnym uprawnionym świadczenia finansowane z funduszu na zasadach określonych w regulaminie zakładowego funduszu świadczeń socjalnych. Z funduszu mogą być finansowane tylko te rodzaje działalności socjalnej, które są objęte ustawową definicją pojęcia „działalność socjalna”. Swoboda regulacji w regulaminie zasad przyznawania indywidualnych świadczeń jest ograniczona ustanowioną przez ustawodawcę w art. 8 ust. 1 cyt. ustawy ogólną zasadą, że przyznawanie tych świadczeń ma być uzależnione od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z funduszu.

Fundusz świadczeń socjalnych jest instytucją prawną, która ma łagodzić różnice w poziomie życia pracowników i ich rodzin. Jest on wyrazem funkcji społecznej zakładu pracy, zaś jego adresatami są zwłaszcza rodziny o najniższych dochodach. Oznacza to, co należy uwzględnić w zakładowych regulaminach świadczeń socjalnych, że, przyznawanie ulgowych świadczeń i wysokość dopłat z funduszu powinno być uzależnione od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby korzystającej z funduszu. Przy ocenie sytuacji materialnej pracownika należy brać pod uwagę dochody pracownika osiągnięte poza zakładem pracy, a także dochody członków rodziny, pozostających we wspólnym gospodarstwie z pracownikiem.

Możliwe jest przyjęcie średniego dochodu na członka rodziny jako usprawiedliwionego kryterium oceny sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby ubiegającej się o przyznanie ulgowych usług i świadczeń oraz wysokości dopłat z funduszu świadczeń socjalnych, bo jest to obiektywnie czytelny i miarodajny sposób oceny zasadności ubiegania się o świadczenia z tego funduszu (por. wyrok SN z 6 lutego 2008 r. II PK 156/07, OSNP 2009/7-8/96). W piśmiennictwie wskazuje się, że na podstawie art. 8 ust. 1 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych - przyznanie świadczenia oraz jego wysokość uzależnia się od spełniania przez osobę uprawnioną kryteriów socjalnych, z których najważniejszym jest sytuacja materialna. Ponieważ przepisy ustawy nie określają sposobu dokumentowania dochodów pracowników do celów socjalnych, pracodawca może i powinien, według zasad przyjętych w wewnętrznym regulaminie, poprosić o oświadczenie o sytuacji dochodowej pracownika i członków jego rodziny. Bowiem o sytuacji materialnej pracownika decydują nie tylko jego zarobki w firmie, ale także sytuacja dochodowa osób, które wraz z pracownikiem prowadzą wspólne gospodarstwo domowe. Informacje podane przez pracownika posłużą ustaleniu wysokości dofinansowania z Funduszu (por. Jadwiga Stefaniak, Sł.Pracow.2001.4.14). Stanowisko takie znajduje potwierdzenie w aktualnym orzecznictwie Sądu Najwyższego, gdzie wskazano, że przyznawanie ulgowych

świadczeń i wysokość dopłat z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych powinny być uzależnione od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby korzystającej z funduszu. Nie ma w tym zakresie wyjątków. Nawet regulamin zakładowego funduszu świadczeń socjalnych nie może zmienić tej zasady (por. wyrok SN z dnia 16 września 2009r. sygn. akt I UK 121/09).

Sąd Apelacyjny podziela wywody poczynione przez Sąd Najwyższy w przytoczonych orzeczeniach i ich uzasadnieniach.

W przedmiotowej sprawie bezsporne było, że odwołujący płatnik składek zastosował przy przyznawaniu świadczeń socjalnych kryterium dochodowe ustalające dochód na osobę w kwocie 400 zł brutto i 600 zł brutto. Tymczasem ponad 90% załogi odwołującego, miało dochód na osobę w rodzinie w kwocie powyżej 600 zł brutto (tyle, że niektórzy kwotę tą znacznie przekraczali), jednocześnie żadne inne okoliczności życiowe nie były brane pod uwagę. Tym samym trudno uznać, że przyjęte kryterium z uwagi na brak właściwego zróżnicowania progów dochodowych odzwierciedlało sytuację życiową i finansową zainteresowanych. W 2008 roku 257 pracowników otrzymało po 400,00 zł, a zaledwie 2 osoby otrzymały 420,00 zł tytułem tzw. "wczasów pod gruszą".

Podobnie w 2009 roku, kiedy tytułem tego samego świadczenia aż 242 pracowników otrzymało po 400,00 zł, a 2 osoby otrzymały 420,00 zł i 1 osoba 450,00 zł;

Analogicznie, w 2010 roku 250 pracowników otrzymało po 400,00 zł i 1 osoba otrzymała 420,00 zł. tytułem „wczasów pod gruszą”.

Przyjęte kryterium dochodowe było zatem pozorne, nie uwzględniało bowiem znacznych różnic w poziomie życia 90% rodzin członków załogi i w efekcie prowadziło do przyznania świadczeń na jednakowym poziomie.

Art. 8 ust. 1 cyt. ustawy, wyraźnie powiązał zasady korzystania z ulgowych usług i świadczeń z sytuacją życiową, rodzinną i materialną osób uprawnionych. Jest to tzw. kryterium socjalne, którego przyjęcie przez ustawodawcę prowadzi do wniosku, że jest wykluczone przyznawanie ulgowych usług i świadczeń z Funduszu ogółowi zatrudnionych w tej samej wysokości, według zasady "każdemu po równo". Doświadczenie życiowe pokazuje zarazem, że jest mało prawdopodobne, by dwie osoby uprawnione pozostawały w jednakowej sytuacji materialnej, życiowej i rodzinnej, a tylko taka (lub bardzo zbliżona) pozwalałaby na przyznanie świadczeń w tej samej wysokości. Tym bardziej więc możliwość taką należy wyłączyć, gdy uprawnionymi jest kilka, kilkanaście czy kilkadziesiąt osób. Sprzeczne z ustawą jest więc wydatkowanie środków funduszu niezgodnie z zasadą ich przyznawania według kryterium socjalnego, to jest kryterium uzależniającego przyznawanie ulgowych usług i świadczeń wyłącznie od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z funduszu (por. wyrok Sądu Najwyższego wraz z uzasadnieniem z dnia 20 sierpnia 2001 r., I PKN 579/00, OSNP 2003 nr 14, poz. 331).

O spełnieniu kryterium socjalnego nie może być mowy bez indywidualnej analizy sytuacji każdej uprawnionej do skorzystania z funduszu osoby. Zważyć trzeba na to, iż fundusz świadczeń socjalnych jest instytucją prawną, która ma łagodzić różnice w poziomie życia pracowników i ich rodzin. Jest on wyrazem funkcji społecznej zakładu pracy, zaś jego adresatem są rodziny (a nie tylko pracownicy) o najniższych dochodach. W tej sytuacji przychód osiągnięty przez pracowników z tytułu dofinansowania „wczasów pod gruszą” szczegółowo określony w zaskarżonej decyzji stanowi podstawę wymiaru składek w myśl art. 18 ust. 1 ustawy z 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych w zw. z § 1 rozporządzenia z dnia 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe (Dz. U. Nr 161, poz. 1106). Wobec czego decyzja organu rentowego była prawidłowa. Uwzględniając powyższe rozważania Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację częściowo (pkt. 2 wyroku).

Rozważając kwestię świadczeń rzeczowych Sąd Apelacyjny stanął na stanowisku, iż uwzględniając nietypowy charakter tych świadczeń - artykuły mięsne w postaci np. indyka i niewielkie zróżnicowanie w wartości świadczenia, trudno w rzeczywistości stosować kryterium socjalne badając wielkość indyka, który ma być przeznaczony na świadczenie rzeczowe dla konkretnej osoby. Nadto szczególny charakter świadczenia wyraża się w jego powiązaniu z konkretnym wydarzeniem tj. zbliżającymi się Świątami Bożego Narodzenia, które w kulturze polskiej są

czasem szczególnym. Różnicowanie świadczeń w postaci indyka w oparciu o kryterium socjalne, czyli de facto przyznawanie większych lub mniejszych jego elementów z uwzględnieniem kryterium socjalnego wypaczyłoby charakter świadczenia. Uwzględniając ten pogląd, uznać należy, że świadczenia z tego tytułu przewidziane obowiązującym u odwołującego Regulaminem ZFŚS mimo, iż w rzeczywistości nie uwzględniały kryterium socjalnego (2008r.) lub jedynie pozornie uwzględniały kryterium socjalne (2009r.) jako pochodzące z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych i przeznaczone na cele socjalne, nie podlegają oskładkowaniu tj. nie stanowią przychodu w rozumieniu art. 12 ust. 1 ustawy z 26.07.1991r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, który to przychód stanowi podstawę wymiaru składek (art. 18 ust. 1 w/w ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych).

Jest oczywiście dopuszczalne przeznaczenie regulaminem zakładowym całości środków Funduszu na usługi (świadczenia) przyznawane na zasadach ulgowych i wówczas znajduje zastosowanie zasada przyznawania świadczeń wedle kryteriów określonych art. 8 ust. 1, czyli według tzw. kryterium socjalnego. Natomiast w wypadku, kiedy regulamin przewiduje wydatkowanie środków na inne jeszcze cele mieszczące się w ramach działalności socjalnej - może on ustalać inne zasady korzystania (por. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 23 października 2008r., sygn. akt II PK 74/08).

Sąd Apelacyjny uwzględniając dotychczasowe jednolite orzecznictwo Sądu Najwyższego akceptuje także i ten stanowiący pewien wyłom w jednolitej wykładni pogląd z tym zastrzeżeniem, iż stosując go uwzględnić należy szczególny charakter świadczenia.

Biorąc powyższe pod uwagę także i świadczenia - upominki z okazji jubileuszu pracy przewidziane w Regulaminie ZFŚS uznać należy za przyznane prawidłowo. Trudno bowiem uznać za prawidłowe inne kryterium niż stażowe w tym przypadku.

Zważyć w tym miejscu należy, iż zgodnie z art. 8 ust. 2 cyt. ustawy, zasady i warunki korzystania z usług i świadczeń finansowanych z funduszu, z uwzględnieniem ust. 1, oraz zasady przeznaczania środków funduszu na poszczególne cele i rodzaje działalności socjalnej określa pracodawca w regulaminie ustalonym zgodnie z art. 27 ust. 1 albo z art. 30 ust. 5 ustawy o związkach zawodowych. Pracodawca, u którego nie działa zakładowa organizacja związkowa, uzgadnia regulamin z pracownikiem wybranym przez załogę do reprezentowania jej interesów. Powyższe oznacza, że podstawową i bezwzględnie obowiązującą zasadą przy rozdziale usług i świadczeń finansowanych z funduszu jest ta wyrażona w art. 8 ust. 1, nakazująca uwzględniać sytuację życiową, rodzinną i materialną osoby uprawnionej. Pracodawca może wprowadzać do regulaminu także inne zasady, o ile nie kolidują one z kryterium socjalnym.

Uwzględniając powyższe Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony wyrok i poprzedzające go decyzje orzekając jak w pkt w pkt. 1 – na podstawie art. 386 § 1 k.p.c., a w pozostałym zakresie – zgodnie z art. 385 k.p.c. apelację oddalił.

O kosztach Sąd Apelacyjny orzekł na podstawie art. 100 k.p.c.

/SSA Maria Michalska-Goźdź/ /SSA Marek Borkiewicz/ /SSA Iwona Niewiadowska-Patzer/